

ИВАН НЕГРИШОРАЦ

МОЛИТВА ЗА ИЉУ МИХАЈЛОВИЧА ЧИСЛОВА

Са овога света, из Москве 16. децембра 2019. године, отишао је у неке мирније и тише сфере Иља Числов, преводилац, слависта и публициста, који је нескривеним заносима и страстима био везан за српску културу и српски народ. Рођен у Москви 14. марта 1965. године, Числов је 1989. завршио славистику на Филолошком факултету Московског државног универзитета „Михаил Ломоносов”, а специјализовао је српски језик и књижевност. Био је предавач на Православној гимназији и Државној академији словенских култура у Москви, где је окупљао младе истраживаче и делатнике заинтересоване за идеје словенског заједништва, а посебно за неговање и изучавање српско-руских књижевних, културних и политичких веза. Један је од оснивача Друштва руско-српског пријатељства и његов секретар од 1991, а председник је постао 1996. године. Члан је Савеза писаца Русије (од 1992) и Удружења књижевника Србије (од 2015), те сарадник Института за светску књижевност Руске академије наука.

Писац је веома изричитих и оштрих публицистичких текстова, страсних есеја, али и одмерених научних прилога, док посебну вредност имају његови преводи. Превео је књигу Светог Николаја Велимировића *Сербский народ как раб Божи*, роман Вука Драшковића *Руски конзул*, документарне студије оца Саве Јовића *Ејничко чишћење и геноцид словенске културе на Косову и Метихији*, два романа Љиљане Хабјановић Ђуровић. Посвећено је бринуо о презентацији српског православног, духовно-писатељског наслеђа које отелотворују Свети Сава, Свети владика Николај Велимировић и Свети ава Јустин Поповић. Посебну вештину и рафинираност исказао је у превођењу српске поезије, коју је, заједно

са Сергејом Главјуком, представио у антологији под насловом *Из века в век: Сербская поэзия второй половины XX века* (Москва 2003; књига је имала још једно издање 2007. године). Иља Числов је написао предговор за ову антологију, а опширан приказ овог издавачког подухвата из пера Миће Цвијетића објављен је, под насловом „Из века у век”, у *Лейтмису Мајнице српске* априла 2010 (књ. 485, св. 4, 778–784).

Као преводилац Числов је дао значајне доприносе најобимнијем пројекту ове врсте који је, на преко 3000 страна, извео Андреј Базилевски: његова тротомна *Антологија српской поэзии* приказала је српско песништво у распону од Лазе Костића и Војислава Илића па до песника рођених педесетих година XX века. У првом тому (објављеном 2008. године) Иља Числов је преводио Јована Дучића, Светислава Стефановића, Милана Ракића, Владислава Петковића Диса, Милутина Бојића, Милоша Црњанског и Момчила Настасијевића; у другом тому (2004) заступљени су његови преводи Васка Попе, Бранка В. Радичевића, Стевана Раичковића, Ивана В. Лалића, Љубомира Симовића, Вите Марковића, Алека Вукадиновића и Матије Бећковића; у трећем тому (2006) налазе се Числовљеви преводи Слободана Ракитића, Ранка Јововића, Адама Пуслојића, Радомира Андрића, Радована Караџића, Рајка Петрова Нога, Милана Ненадића, Драгомира Брајковића, Милосава Тешића, Зорана Костића и Ђорђа Сладоја. Числовљеви преводи заступљени су и у још једној антологији коју, под насловом *Сербские поэты XX века*, потписује Андреј Базилевски: у тој књизи, која приказује српско песништво од Лазе Костића до Рајка Петрова Нога, налазимо Числовљеве преводе Светислава Стефановића, Милана Ракића, Владислава Петковића Диса, Стевана Раичковића и Љубомира Симовића. У овим пројектима Иљи Числову су припали неки од најзахтевнијих преводилачких задатака, попут превода изузетно тананих песама у везаном стиху, као што су „*Rosa canina*” и „Седмица” Милосава Тешића. Такве тешке задатке Числов је обавио веома успешно и убедљиво.

Круна Числовљевог преводилачког рада је, без сумње, Његошева *Луча микрокозма*: она се прво појавила у зборнику радова Руске академије наука – Института светске књижевности А. М. Горког, уредиле Н. Д. Блудилина и М. И Шчербакова, *Литературные взаимосвязи России XVIII–XIX веков: по материалам российских и зарубежных архивохранилищ*, выпуск 2, Москва 2016, а онда и у посебној двојезичној књизи *Луча микрокозма* (Епархија Будимљанско-никшићка, Књижевно друштво „Његош” – Штампар Макарије, Никшић – Београд 2017), са пропратним текстовима Иље Числова, Радмила Маројевића и Милутина Мићовића. Числов

је Његоша превео не само филолошки веома тачно него и песнички понесено. Држећи се задатог метричког обрасца епског, асиметричног десетерца, он је редовно чувао цезуру после четвртог слога и стабилан изосилабички оквир, тако да се може рећи како је његовим преводом *Луче микрокозма* веома доследно и верно пренесен дух основног стиха не само Његошеве епике него и српског усменог песништва у целини, па и стиха доброг дела поезије српских романтичара. Числовљев превод тек на понеким местима покаже извесне огреботине, али ништа од тога није појава која се не би додатно могла извесним аргументима бранити и правдати. Од свега је, дакако, најважније то да се овај превод *Луче* заиста може читати у пуном даху и полету, са нескривеним песничким даром и жаром којем прави љубитељи поезије не могу одолети. Зато појава овог превода представља одиста важан датум у презентовању Његоша руским читаоцима.

Осим Његоша, од српских писаца је посебно ценио Ј. Дучића, М. Ракића, В. Петковића Диса, С. Стефановића, И. Андрића, М. Црњанског, М. Настасијевића, М. Селимовића, Б. Ћопића и др., али је најтемељније везан за српску религијску мисао у распону од Светога Саве до Светог Николаја Велимировића и Светог Јустина Поповића. Његова мисао и особени круг вредности до којих је држао одређени су темељном, конзервативном, хришћанско-православном мишљу, понекад и расно образлаганом, што је умело да изазове његову потребу за полемичким обрачунима. Помно је ослушкивао и домишљао православно предање, посебно прозорљиве умове попут Светог Серафима Саровског и Светог Николаја Велимировића. Своје интересовање је у младости прво био везао за мртве језике и културе, а онда је дошло до занимљивог открића српске културе. О томе је Числов, у интервјуу датом Мили Милосављевић за недељник *Печай* (бр. 330, 8. VIII 2014), рекао:

Мој српски језик није по свему савршен јер сам увек више волео мртве језике. На почетку пута бавио сам се српскословенским језиком. Схватио сам касније да савремени српски језик има све врлине оног старог света који сам понео негде још од детињства. Срби се овде боре за отаџбину, за живот, за опстанак. Овде је патриотизам веома снажно изражен. То сам схватио као студент. Било је јасно да ако поред класичне треба да преводим и савремену поезију, онда морам да истински уроним у српски језик, да се удубим. Стога сам то и учинио и данас сам веома срећан због тога.

Иља Числов је доводио своје ђаке и студенте у Србију и Црну Гору, где су обилазили цркве и манастире, света места, али и места

која су обележили поједини песници и књижевници. На тим путовањима је љубав ка српској култури коју је својим ђацима уливао професор Числов само расла и ширила се.

Његов болешћу тако брутално прекраћен живот обећавао је још много тога, далеко вреднијег и племенитијег од публицистичких, често и полемички оштрих, па и увредљивих наступа, каквима је био склон. Имајући све то на уму, не можемо а да се не сетимо оне сјајне формулације Николаја Берђајева о савршенству хришћанства и несавршенству хришћана. Добра душа Иље Числова је, чини ми се, и сама то осећала. Док исписујем ове редове и овакве, можда и сувише индискретне оцене, не могу а да се не сетим његовог гостовања у Матици српској 2017. године. Када сам, захваљујући неким пријатељима, дошао до другог броја зборника радова *Литературные взаимосвязи России XVIII–XIX веков: по материалам российских и зарубежных архивохранилищ*, те кад сам почео да читам превод *Луче микрокосма*, био сам истински и искрено понесен песничком и стихотворачком вештином са којом је Числов пратио нежне и закучасте смисаоне нијансе Његошеве метафизичке, религијске поезије. Тада сам својим пријатељима који су ми зборник донели рекао да бих одиста волео да у Матици угостимо преводиоца са таквим рафинираним осећањем за језичке, стилске и метричке ефекте стиха, а предложио сам да наше гошће буду и уреднице зборника. Преко тих пријатеља-посредника успоставили смо комуникацију, па је за 30. јун 2017. заказан програм у којем је, поред Иље Числова, требало да учествују и уредница Наталија Блудилина и ауторка текстова Јелена Осипова. Нажалост, у последњи час Блудилина је због болести отказала свој долазак, а ускоро се показало да је била реч о озбиљној болести која је водила ка смртном исходу, па је 17. септембра 2017. заслужни истраживач српско-руских културних веза и уредница двају бројева поменутог зборника отишла, нажалост, са овога света. Нека јој је слава и хвала!

У Нови Сад Иља Числов је стигао са својим ђацима из Православне гимназије, а са њима је дошао о отац Сергије, директор школе. У разговору пре програма Иља и ја смо успели бар донекле да се упознамо, па сам му, уочивши његове наклоности ка одсечном суђењу о стварима које захтевају мало подробније расуђивање, скренуо пажњу да, бар док програм у Матици српској траје, не допусти себи излив гнева у односу на неке личности и појаве које га просто маме и изазивају на афективну реакцију. Он је обећао да ће држати свој језик на узди. На моје задовољство, у Матициној сали видео сам занимљив састав посетилаца, а међу њима и неколико колега са славистике и русистике са новосадског Филозофског

факултета. Било ми је драго због тога што сам сматрао да Иљин превод не само што заслужује све похвале него заслужује да те похвале оду што даље и шире, а поготово међу србистима, славистима и русистима по Србији. Све је те вечери текло сасвим лепо: прво сам ја поздравио све наше госте, посебно истакао значај ових зборника у издању Руске академије наука, а онда заслужно исхвалио превод *Луче*; отац Сергије је потом благословио скуп и рекао неколико речи о самој гимназији; а онда је Јелена Осипова говорила о целини зборника и о сопственим истраживањима српско-руских књижевних и културних веза. Уследило је потом обраћање Иље Числова, а и оно је сасвим лепо текло, јер је говорио о томе како се он заинтересовао за српску књижевност и културу, говорио је о писцима које цени, које је преводио...

И таман кад је завршио, ја преузем реч намеран да се захвалим учесницима и да позovem публику да разговор наставимо у неформалној атмосфери, у салону и уз коктел, али у зао час, Иља Числов затражи да дода само још две-три речи. То, дакако, нису биле само две-три речи него је била читава бујица оштрих, увредљивих и по свему, за ову прилику, крајње недостојних речи упућених онима који нису искрени пријатељи Срба и који су и према њему, Иљи, били у разним приликама неправедни. Пале су, притом, и неке расне квалификације, а постало је очигледно да Иља тог тренутка баш не влада собом. Ја сам, уз то, имао неодољив утисак како га је, баш кад је сасвим лепо и убедљиво завршио своје излагање, по левом рамену царнуо нечастиви шаптач и у њему покренуо потпуно неконтролисану лавину. Видео сам искрено запрепашћење на лицима неких колега русиста и слависта, а једно од тих лица ми је, нешто касније, отворено рекло да је реч о скандалу који никако не приличи Матици српској. И ти људи су били сасвим у праву. О томе сам одмах после програма, који сам брзо привео крају, разговарао са Числовим, па сам му рекао да је он радио не против самога себе него против ствари за коју се залаже: испустио је једну добру прилику да у озбиљном светлу прикаже сопствени рад, а да је наместо тога јавности исказао лице које је – ако већ, најалост, и постоји – боље прикрити него му дозволити да се слободно размахне. И рекао сам му да није ни хришћански ни људски опадати неке људе који нису ту да му узврате и да кажу како они виде поменуте проблематичне ситуације. Док сам му то све говорио, пред собом сам видео умирено дечје лице Иље Числова: чинило се као да и он сада сагледава да је учинио нешто неприлично, али – помислих – то није никаква гаранција да ово Божје дете неће опет, већ у следећем тренутку, поновити такав или сличан гест. Нешто је у њему постојало што је обједињавало

чисту дечју наивност и склоност ка испадима истинског мангупа! У њему је у моменту проговорио чисти, примордијални Словен, свеједно да ли Рус или Србин, јер таквих Срба знам не мали број. То су обично врло занимљиви и даровити људи, енергетски жестоки и често сасвим јуродиви, али су они често и саме себе изненађивали снагом некаквих чудних и неконтролисаних реакција.

Растали смо се, тако, тог јунског дана 2017. са траговима извесних сенки које су и самом Иљи Числову пале на душу. Али такве сенке нису могле да падну на дело сјајног преводиоца и на убедљиве ефекте које је он умео да произведе. Време је одмицало, а онда је стигла вест из Москве да се Иља Числов разболео и да је реч о озбиљној болести. Са забринутошћу и саучествовањем смо пратили његову борбу са opakим непријатељем, молили смо се за њега и надали да ће Господ бити милостив и да ће му указати на благотворне путеве спасења. Вест о Иљиној смрти стигла је једном мом драгоме пријатељу и мени управо у дане које смо нас двојица проводили на ходочасничком путовању по Јерусалиму, Израелу и Синају. Тај мој пријатељ, Перица Милутин, био је управо онај који ми је и донео из Москве зборник радова са Иљиним преводом Његошеве *Луче*. Тада, у Јудеји, у манастиру Светог Саве Освештеног, молили смо се за преминулог, у Христу брата Иљу Числова. Молили смо се верујући да ће Господ видети оно лице невиног детета, а да ће за оно друго лице имати милости. Чинили смо то речима којима су и руски и српски боготражитељи вековима призивали живог Бога: „Исусе Христе, сине Божји, помилуј нас грешне! И помилуј брата нашега Иљу Числова!”